

ОПШТИ ПРАВИЛНИК ЕКИПНИХ ТАКМИЧЕЊА ШС СРБИЈЕ

ОПШТИ ПРАВИЛНИК ЕКИПНИХ ТАКМИЧЕЊА

Врсте екипних такмичења

1. Екипна такмичења могу бити организована у зависности од система по коме се играју:
  - по Бергеровом (кружном) систему, тј. када свака екипа игра са свим осталим екипама,
  - по куп - систему (са испадањем, елиминисањем из даљег такмичења екипе која изгуби меч или одређени број бодова),
  - по швајцарском систему,
  - по шевенинском систему
  - по мешовитом систему (када се предфинале игра по једном, а финале по неком другом систему)
  - као посебан меч – сусрети две екипе.
2. Основни део (елемент) свих екипних такмичења је екипни меч, тј. сусрет две екипе.
Партнери у екипном мечу одређују се на тај начин што се на одређеној табли сусрећу играчи који у саставу екипе имају исти број (на пример, на првој табли првоименовани играч из састава једне и друге екипе, итд.)
Осим тога, екипни меч се може играти и по шевенинском систему (кад сваки играч игра са свим играчима друге екипе)
И у једном и у другом случају меч може бити једнокружан, двокружан, итд. – зависно од пропозиција које су утврђене за такмичење.
3. По свом карактеру екипна такмичења могу бити првенства, пропагандна и сл. затим међуклупска, међуградска, међуокружна, интернационална, сусрети државних репрезентација, итд.
4. По структури састава чланови у екипама, такмичења могу бити:
  - хомогене: сениорска, омладинска, кадетска, женска и сл.
  - мешовита: када се у екипе укључи поред сениора обавезно још и жене, односно кадети или омладинци и сл. У овом случају правилник такмичења мора обавезно предвидети табле на којима исти играју, као и старосне границе за омладинце, кадете и сл.

Извлачење бројева и пропозиције такмичења

5. Пре почетка такмичења предаје се основни састав екипа, а затим се врши извлачење бројева. Тиме су код Бергеровог (кружног) система аутоматски одређене боје фигура у свим мечевима и на свим таблама, с тим што у појединим колима првоименована екипа има беле фигуре на непарним таблама. Турнирски бројеви могу бити извучени и раније уколико се то назначи пропозицијама или расписом.
Код такмичења по шевенинском систему врши се извлачење бројева појединачно за сваког играча обе екипе, а тиме су аутоматски одређене боје фигура у свим колима по таблицама које важе за овај систем. Боја

фигура на непарним таблама за посебне мечеве одређује се по једној од алтернатива:

- беле фигуре дају се гостујућој екипи
- боја фигура се одређује жребом
- ако је меч традиционалан – боја фигура се наизмечно мења.

6. На такмичењу које се игра по Бергеровом (кружном) систему победник је екипа која сакупи највећи број поена. У случају да две или више екипа имају исти број бодова (рачунајући победу у мечу са 3 бода, нерешен резултат са 1, а изгубљен меч 0 бодова). одлучује већи број поена. Ако се победник не добије ни на овај начин, онда се одлучује међусобни резултат-и, и најзад, резултат по Сонеборн систему који се рачуна према меч - бодовима.

Код такмичења по швајцарском ситему победник је екипа која сакупи највећи број бодова (рачунајући победу у мечу са 3 бода, нерешен резултат са 1, а изгубљен меч 0 бодова). У случају деобе места одлучују следећи критеријуми: 1. Већи број поена, 2. Средњи Бухолц (искључују се резултат најслабијег), 3. Међусобни резултат-и, 4. Сонеборн – Бергер и 5. Жреб (уколико другачије није регулисано пропозицијама).

Код куп такмичења (и других елиминационих система) победник је екипа која је на крају такмичења елиминисала све своје противнике. У случају нерешеног меча (током такмичења), победник се проглашава екипа која има бољи успех на првој половини табле, ако је и он нерешен – одлучује се резултат на следећој табли, итд. Овако се поступа и код меча између два клуба када резултат буде нерешен, а треба да се одлучи победник.

Сви наведени критеријуми у овом члану могу да буду и другачији, али онда обавезно морају бити назначени у правилнику дотичног такмичења.

7. У току екипног такмичења поједини меч може бити одложен или померен час његовог почетка само ако су испуњени услови:

- ако такву могућност предвиђа правилник односног такмичења
- ако за то постоје правилником одређени разлози
- ако постоји могућност накнадног одигравања меча

Међутим, одлагање мечева последњег кола, као и на такмичењима по швајцарском систему, није дозвољено ни под каквим условима.

9. У екипном мечу није дозвољено одлагање појединих партија (једне или више), ни померање часа почетка. Може се само одложити цео меч уколико за то постоје услови предвиђени предходним чланом.

10. У сваком екипном такмичењу пре почетка последњег кола морају бити одиграни и завршени сви мечеви предходних кола.

11. Пропозиције такмичења прописује организатор и доставља их екипама најмање 30 дана пре почетка такмичења. Пропозиције треба да садрже обавештење о месту одигравања такмичења или меча, термину, сврси такмичења, права учешћа, начину одигравања, финансијским условима, року подношења пријаве и друго.

12. Правилник такмичења, који треба да је у складу са овим Правилником, садржи све остале појединости: о распореду и времену одигравања редовних кола, темпа игре, могућности одлагања мечева, даљим квалификацијама, броју табли итд.
13. Чланови екипа обавезни су да се упознају са пропозицијама и правилима такмичења и да их се придржавају.

Капитен екипе

14. Свака екипа мора имати свог капитена, који може бити и један играч. У пријави коју клуб подноси за такмичење назначује се и име капитена екипе.
15. Дужности капитена су:
  - да подноси састав своје екипе, такмичарске књижице и осталу документацију судији такмичења,
  - да обавештава чланове своје екипе о пропозицијама, правилима такмичења и одлукама судије и турнирског одбора, као и другим информацијама. Сва обавештења дата капитену сматрају се да су дата целој екипи,
  - да заступа своју екипу на такмичењу,
  - да у име своје екипе подноси предлоге или жалбе судији или турнирском одбору,
  - да се стара за дисциплину својих чланова екипе.
16. За време игре капитен се може обраћати члановима своје екипе само и питањима која се не односе на ток партије, и само онда када је на односној табли на потезу играч противничке екипе, и то само у присуству судије.
17. За време игре играч се може обратити своме капитену само о питањима каја се не односе на ток партије, и то у присуству судије, и када није на потезу.

Међутим, играч има право да се обрати капитену ради консултације у случају када му противник понуди реми или он сам жели ту понуду учинити. И у овом случају обраћање се мора извршити у присуству судије, а капитен може одговорати потврдно или одрично, без икаквих коментара или објашњења о самој позицији

Предаја састава екипе

18. На првенственим екипним такмичењима које организује шаховска организација, учесници су обавезни да имају важеће такмичарске књижице са потребним подацима о праву играња, титули, категорији итд. Поред чланске – такмичарске карте, потребно је да учесници имају и другу документацију предвиђену пропозицијама, односно правилником дотичног такмичења, као на пример, личну карту ради провере идентитета, ђачку књижицу или извод из матичне књиге рођених, код омладинаца и кадета, ради доказа о старости, потврду предузећа, школе итд, ради доказа и припадности дотичном колективу и сл.

19. Пре извлачења бројева на екипном такмичењу, у време заказано за предају састава, капитен подноси судији састав своје екипе. Уз овај списак капитен је обавезан да поднесе и чланске карте за своје чланове и другу потребну документацију.
20. Састав екипе мора да садржи следеће податке: назив клуба, за које такмичење, односно за које коло се састав подноси, име и презиме капитена са контакт телефоном, имена и презимена чланова екипе под редним бројевима који означавају редослед по таблама, као и титулама, категоријама и рејтингом играча.
21. Редослед чланова екипе може бити постављен према слободном избору или ако то другачије није назначено пропозицијама такмичења.
22. За такмичења која се играју у једном месту без већих временских интервала, састав екипе, који се предаје пре почетка такмичења и пре извлачења бројева, остаје за цело такмичење и не може се више мењати. Уколико пропозиције или правилник такмичења предвиђају и одређени број резерви, онда се исте у основном саставу такође наводе.
23. У појединим колима могу се уврстити резерве наведене у основном саставу, и то на следећи начин:
  - код кружног и швајцарског система резерве играју на последњим таблама такође по редоследу, а остали играчи се померају напред.
  - код шевениншког система резерве играју на оним таблама на којим замењују одсутног играча.Када у екипи у једном колу наступа једна или више резерви, капитен је обавезан да ту промену писмено достави судији такмичења пре почетак дотичног меча, односно до времена предвиђеног за достављење промене састава. Уколико тако не поступи, екипа мора да наступи са првоименованим играчима из основног састав (тј. без резервних играча).
24. За такмичења која се играју као засебни мечеви, без обзира што се ти мечеви одигравају у оквиру лиге или сличног такмичења (као целине), састав екипе се може изменити за сваки меч, уколико то другачије није предвиђено пропозицијама такмичења.
25. На женским екипним такмичењима, уколико није слободан састав, шахисткиње се распоређују према категоријама које имају према Правилнику за категоризацију шахисткиња. Ово исто важи и за део табли са шахисткињама на мешовити екипним такмичењима,
26. Када у мушкој екипи наступају шахисткиње, уколико се основни састав и састав екипе предаје по титулама и категоријама по опадајућој вредности, онда се у саставу екипе распоређују на један од следаћа три начина:
  - ако шахисткиња има саму мушку категорију – распоређује се према тој категорији.
  - ако шахисткиња има само женску категорију – онда се њена категорија преводи у мушку категорију за два степена нижу и према истој распоређује у екипу.

- ако шахисткиња има и мушку и женску категорију – онда се њена женска категорија преводи у мушку за два степена нижу и распоређује у екипу према вишој категорији, мушкој, односно женској сниженој за два степена.
27. Примљене саставе екипа (како основне, тако и за поједина кола) судија је дужан да држи у тајности све док све екипе не предају саставе, односно све до истека рока за предају састава.
  28. Да би екипа могла да наступи у екипном такмичењу, као и у појединачном мечу, мора имати довољан број играча са важећим чланским картама и другом важећом документацијом. Под довољним бројем играча подразумева се присутност најмање половине играча од броја табли на колико се игра такмичење.
  29. Ако у екипи нису присутни сви играчи, али ипак има довољан број (најмање половина), капитен може да преда састав по једној од алтернатива:
    - a) пуни састав екипе, уносећи у састав и имена играча који још нису присутни или за које нема потребну документацију
    - b) састав екипе са празним рубрикама на произвољним таблама, које се предају без игре за недостајуће играче.У случају a), ако играчи нису присутни (а унети су у састав) не дођу до истеку времена заказаног за почетка меча („нулто време“) или времена предвиђеног пропозицијама, губе партију контумацијом. Исто тако, присутни играчи, али за које није поднета потребна документација, не могу отпочети игру (рачунају се као да нису присутни) све док не поднесу потребну документацију. Ако се она не достави судији у до времена заказаног за почетак меча („нулто време“) или времена предвиђеног пропозицијама, онда ти играчи губе партију контумацијом.
  30. У време заказано за почетак меча („нулто време“) или времена предвиђеног пропозицијама могу настати следећи случајеви:
    - a) обе екипе су присутне у комплетном саставу или са довољним бројем играча. Тада се пуштају у покрет часовници играча који воде беле фигуре. Уколико одсутни играчи не дођу – онда губе партију контумацијом по истеку времена заказаног за почетак меча („нулто време“) или времена предвиђеног пропозицијама.
    - b) једна екипа није у комплетном саставу или није са довољним бројем играча, с тим што њени присутни играчи не могу отпочети игру све док се у екипи не појави довољан број (најмање половина). Уколико се довољан број играча не појави ни по истеку времена заказаног за почетак меча („нулто време“) или времена предвиђеног пропозицијама, цела екипа губи меч контумацијом.
    - c) обе екипе нису присутне или нису присутне са довољним бројем играча у време заказано за почетак меча предвиђеног пропозицијама. Меч не отпочиње, али судија региструје време које је протекло од заказаног почетка до појаве једне екипе у довољном броју. Тада се протекло време дели по пола и дода на

часовницима и једне и друге екипе, па се даље поступа као под тачком б).

31. Ако један капитен не преда састав до времена предвиђеног за почетак меча – пуштају се у рад часовници свих играча његове екипе. Уколико после, а пре истека времена, преда састав, поступиће се по једној од алтернатива предходног члана. Ако састав не преда ни по истеку времена предвиђеног пропозицијама а није „нулто време“ – екипа губи меч контумацијом.
32. Ако оба капитена не предају састав до времена предвиђеног пропозицијама за почетак меча, а није „нулто време“, тада ће судије регистровати протекло време до предаје састава, па то време поделити на пола и додати на часовницима обе екипе, а затим укључити часовнике свих играча екипе која није предала састав. Ако та екипа по истеку времена предвиђеног пропозицијама, рачунајући од времена заказаног за почетак меча, не преда састав, губи меч контумацијом. Ако ни једна ни друга екипа по истеку времена предвиђеног пропозицијама за почетак меча не предају састав, онда обе екипе губе меч контумацијом.
33. Ако екипа која је по пропозицијама такмичења обавезна да обезбеди инвентар и реквизите за такмичење (столове, столице, шаховске гарнитуре, часовнике и сл.) није обезбедила или није обезбедила за довољан број (најмање половина) – меч не може отпочети, а протекло време до обезбеђења тог инвентара урачунаће се свим играчима те екипе. Ако је инвентар обезбеђен за најмање половину табли меч ће отпочети на тим таблама, а на осталим ће се урачунати протекло време и додати играчима те екипе када инвентар буде обезбеђен. Ако се тај инвентар не обезбеди ни по истеку времена предвиђеног пропозицијама за почетак меча, онда ти играчи губе партију контумацијом.

Губитак меча и партија контумацијом

34. Ако једна екипа иступи са такмичења које се игра по кружном систему или изгуби један меч контумацијом, а одиграла је:
  - мање од половине мечева, онда се она брише из даљег такмичења, а дотадашњи њени резултати се поништавају
  - половину или више мечева, онда губи све преостале мечеве (рачунајући и меч у коме је контумацирана) са нулом, а противници добијају највећи број поена који је та екипа изгубила у једном мечу током такмичења док је наступала.
35. Ако једна екипа иступи са такмичења које се игра по швајцарском систему или изгуби један меч контумацијом, онда се она брише из турнирске табеле тј. не парује се више. Уколико екипа није дошла на меч њен противник добија 3 бода и 50% поена.
36. Екипа губи меч контумацијом (без игре):
  - ако изгуби контумацијом више од половине партије (због неодласка на меч целе екипе или довољног броја играча у времену заказаног за

- почетак меча („нулто време“) или времена које је пропозицијама другчије назначено.
- ако капитен екипе не преда састав екипе судији до одређеног времена (које прописује посебан правилник такмичења), односно по истеку времена заказаног за почетак меча односно времена које је назначено пропозицијама.
  - по казни коју изриче судија такмичења или турнирски одбор.
37. Партија се губи контумацијом:
- ако играч не дође на такмичење у време заказаног за почетак меча, „нулто време“ или ако то време није другчије одређено пропозицијама или правилником.
  - ако у екипи игра такмичар који није предвиђен у саставу екипе, онда дотични играч губи партију контумацијом,
  - ако се за екипу такмичио играч који је неправилно регистрован због тога што је клуб или сам играч дао нетачне податке, онда дотични играч губи партију контумацијом,
  - ако се за екипу такмичио играч који је под казном или суспензијом, дотични играч губи партију контумацијом,
  - ако је у саставу екипе на одређеној табли изостављено име играча
  - по казни који изриче судија такмичења или турнирски одбор
  - ако екипа није играла у правилном редоследу у односу на редослед основног састава, онда партије губе контумацијом сви играчи који су играли на нижим таблама него што им је то дозволио правилан редоследу екипе, односно губе играчи који су играли на нижим таблама него што су им припадале у поређењу са пријављеним саставом екипе (основим саставом). При поређењу „неправилног“ са „правилним“ редоследом екипе не рачунају се играчи који су у дотичном мечу изгубили и добили партије без игре (контумацијом).
38. Рок за подношење жалбе у случајевима наведеним у члану 38. по тачкама б), в), г) и е) је 48 часова од часа завршетка меча. Жалба се подноси форуму који је предвиђен Правилником такмичења.
39. Сви преступи наведени у члановима 35 – 38, поред наведених последица, повлаче за собом још и дисциплинску одговорност.
40. По завршетку меча или такмичења капитени екипа потписују записник у који се уносе појединачни резултати и остали подаци.

Вођство такмичења

41. За сваки меч или такмичење одређује се судија односно главни судија такмичења, а по потреби и потребан број заменика и помоћника из редова квалификованих судија и на начин како то предвиђају пропозиције такмичења и Правилник о шаховским судијама. Исто тако, одређује се и другостепени орган (Турнирски одбор, Такмичарска комисија или неки други форум) који решава спорове у другом степену.
42. Судија (односно његов заменик) решавају спорове у првом степену и његове одлуке су извршне.

43. На одлуку судије такмичења капитен екипе може да поднесе жалбу турнирском одбору (или форуму који је Правилником предвиђен) у року који се Правилником предвиди. Одлуке Турнирског одбора су коначне. Једино у случају неких већих неправилности, организатор може поништити меч или цело такмичење.
44. Турнирски одбор и судије предузимају мере за успешан ток такмичења, али не могу мењати пропозиције и Правилник такмичења, ако за ово не постоји сагласност форума који је организатор такмичења.
45. Поред општих дужности које обавља на турнирима и такмичењима, а које су прецизиране Правилима игре ФИДЕ и Правилником о шаховским судијама, судија је дужан да се стара о следећем:
- да прегледа и утврди исправност чланских карата и остале документације учесника и екипа,
  - за правилан ток такмичења,
  - за дисциплину на такмичењу и придржавање Правилника такмичења,
  - за уредно вођење табеле и остале документације,
  - за припремање коначног извештаја, који треба доставити надлежном шаховском форуму, односно одговорнику, у предвиђеном року по завршетку такмичења, итд.
46. На сваком такмичењу у простору за игру дозвољено је, у принципу, присуство само играчима (резервни играчи се не убрајају) и капитенима екипа. Друга лица могу да уђу у тај простор само по одобрењу судије меча, односно судије такмичења.
- Међутим, ако то ситуација захтева, ради правилног тока такмичења, одржавања потребног реда и дисциплине, отклањање сумњи о консултацијама и сл. судија може донети одлуку да играчи који заврше партије морају да напусте простор за игру, као и капитени чије су екипе завршиле меч.
47. Против недисциплинованог играча, капитена или екипе, судија може изрећи следеће казне:
- a) опомену,
  - b) писмени укор,
  - c) губитак партије, односно меча,
  - d) одузимање екипи одређеног броја поена у коначном пласману („казнени поени“),
  - e) искључење са такмичења играча, капитена, екипе.
- За теже преступе, као што су нарочито они наведени под тачкама c), d), и e), судија је обавезан да поднесе пријаву надлежном шаховском форуму, односно, Дисциплинској комисији за покретање дисциплинског поступка, без обзира на казну коју је као судија изрекао.
48. Овај Правилник је усвојен на седници Извршног одбора ШСС одржаној у Београду 18. децембра 2012. године и ступа на снагу даном доношења.